

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی گرایش مدیریت و برنامه ریزی

تدوین برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران براساس مدل *SWOT*

استاد راهنما:

دکتر جواد شهلائی

استاد مشاور:

دکتر غلامعلی کارگر

استاد داور:

دکتر فرزاد غفوری

پژوهشگر:

حسین اربابی بیدگلی

صلاة الاضلاع

تقدیم به:

روح پرفتوح شهدای این مرز و بوم

تشکر و قدردانی:

سپاس بیکران خدای بی‌همتا را که توفیق علم‌آموزی و حقیقت‌جویی را به ما ارزانی نمود. اکنون که بیاری خداوند متعال دوره‌ی کارشناسی ارشد و پروژه پایان‌نامه به سرانجام خود رسیده است لازم می‌دانم از اساتید محترم که در طی این دوران زحمات زیادی را متحمل گشته‌اند، تشکر و قدردانی نمایم.

از جناب آقای **دکتر شهلائی** که راهنمایی پروژه را عهده‌دار گشته‌اند و همواره راهنمایی‌ها و حمایت‌های ایشان مشوق و یاریگر اینجانب در انجام پایان‌نامه بود، صمیمانه قدردانی می‌نمایم و سلامتی و بهروزی ایشان را آرزومندم.

از جناب آقای **دکتر کارگر** بعنوان استاد مشاور که از نظرات ایشان بهره‌مند شدم و همچنین از جناب آقای **دکتر غفوری** که بعنوان داور از نظرات و پیشنهاداتشان بهره‌لزام را بردم، کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایم.

همچنین از آقایان: **مهندس علیرضا احمدی، مهندس حسن اربابی، محسن کوثری پور، مرتضی مطهری** و سایر دوستان دوره کارشناسی ارشد که در انجام بهتر پروژه بنده را یاری دادند، سپاسگزاری می‌نمایم.

در آخر از **همسر گرانقدرم** که در طول انجام این پروژه و همچنین در دوران تحصیل بنده را همیاری نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

با تشکر

حسین اربابی بیدگلی

زمستان ۸۹

برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

بر اساس مدل *SWOT*

چکیده

اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک و نقش آن در سازمان‌های امروزی بر کسی پوشیده نیست. براین اساس این پژوهش به منظور تدوین برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بر اساس مدل *SWOT* در سال ۱۳۸۹، صورت پذیرفت. پژوهش حاضر بصورت پیمایشی و توصیفی-تحلیلی بر جامعه مورد مطالعه شامل اساتید مدیریت ورزشی، کارشناسان شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی، کارشناسان تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مدیران گروه‌های تربیت بدنی و فوق برنامه دانشگاه‌های دولتی شهر بزرگ تهران صورت پذیرفت. جهت تدوین برنامه استراتژیک مورد نظر از پرسشنامه‌ها، ماتریس ارزیابی داخلی و خارجی، ماتریس *SWOT* و سایر آزمون‌های آماری به تناسب استفاده شد. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۸ بدست آمد. با توجه به ماتریس ارزیابی داخلی و خارجی، جایگاه توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در منطقه *WO*، محافظه کارانه بدست آمد. لذا استراتژی‌های *WO*، جهت توسعه فضاهای ورزشی کارآمدتر خواهند بود.

واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی استراتژیک، فضای ورزشی، *SWOT*، استراتژی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول - کلیات تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مساله
۴	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	۴-۱- روش تحقیق
۶	۵-۱- اهداف تحقیق
۶	۱-۵-۱- هدف اصلی
۶	۲-۵-۱- اهداف ویژه
۷	۶-۱- سئوالات تحقیق
۷	۷-۱- جامعه آماری تحقیق
۷	۸-۱- محدودیت های تحقیق
۸	۹-۱- مفاهیم و واژگان تخصصی

فصل دوم - مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۲	۱-۲- مقدمه
۱۶	۲-۲- گرایش های برنامه ریزی
۱۷	۱-۲-۲- گرایش ارتجاعی (گرایش به گذشته)
۱۷	۲-۲-۲- گرایش غیر فعال (گرایش حال)
۱۷	۳-۲-۲- گرایش فعال (آینده گرایی)
۱۷	۴-۲-۲- گرایش تعاملی
۱۹	۳-۲- انواع روش های برنامه ریزی

۲۰	۴-۲- برنامه ریزی استراتژیک
۲۱	۴-۲-۱- مزایای برنامه ریزی استراتژیک
۲۱	۴-۲-۲- محدودیت ها برنامه ریزی استراتژیک
۲۲	۴-۲-۳- ویژگی های برنامه ریزی استراتژیک
۲۳	۴-۲-۴- فرآیند برنامه ریزی استراتژیک
۲۵	۴-۲-۴-۱- چشم انداز
۲۶	۴-۲-۴-۲- اهمیت و ضرورت چشم انداز
۲۷	۴-۲-۴-۳- بیانیه چشم انداز
۲۸	۴-۲-۴-۴- ماموریت (رسالت)
۲۹	۴-۲-۴-۵- بیانیه ماموریت
۲۹	۴-۲-۴-۶- شناخت و تحلیل محیط داخلی / خارجی
۲۹	۴-۲-۴-۷- تعیین و تدوین اهداف آینده ی سازمان
۳۲	۴-۲-۴-۸- شناخت وضعیت موجود و مطلوب
۳۳	۴-۲-۴-۹- مدل سوات
۳۳	۴-۲-۴-۱۰- استراتژی
۳۷	۴-۲-۵- دیدگاه ها و رویکردهای حاکم بر برنامه ریزی استراتژیک
۳۹	۴-۲-۶- تفاوت برنامه ریزی استراتژیک و برنامه ریزی تاکتیکی
۳۹	۴-۲-۷- تفاوت برنامه ریزی استراتژیک با برنامه ریزی بلندمدت
۴۰	۴-۲-۵- استراتژی
۴۱	۴-۲-۵-۱- تعاریف استراتژی
۴۱	۴-۲-۵-۱-۱- استراتژی بعنوان طرح
۴۲	۴-۲-۵-۱-۲- استراتژی بعنوان نیرنگ
۴۲	۴-۲-۵-۱-۳- استراتژی بعنوان الگو

۴۲ استراتژی بعنوان موقعیت..... ۴-۱-۵-۲
۴۲ (دیدگاه)..... ۵-۱-۵-۲ استراتژی بعنوان نگرش
۴۳ (بر مبنای میزان آزادی عمل رهبران سازمانی در شکل‌گیری استراتژی)..... ۲-۵-۲ انواع استراتژی
۴۴ ۱-۲-۵-۲ استراتژی‌های از قبل برنامه ریزی شده
۴۴ ۲-۲-۵-۲ استراتژی کارآفرین
۴۵ ۳-۲-۵-۲ استراتژی ایدئولوژیکی
۴۵ ۴-۲-۵-۲ استراتژی چتری یا پوششی
۴۶ ۵-۲-۵-۲ استراتژی فرآیندی
۴۶ ۶-۲-۵-۲ استراتژی‌های منفصل
۴۷ ۷-۲-۵-۲ استراتژی اجماعی (یک استراتژی اضطراری)
۴۷ ۸-۲-۵-۲ استراتژی‌های تحمیلی
۴۷ ۶-۲- برنامه ریزی استراتژیک در ورزش
۵۰ ۷-۲ چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
۵۰ ۸-۲ قانون برنامه چهارم توسعه کشور مربوط به ساختار تربیت بدنی
۵۱ ۹-۲ سند راهبردی توسعه نظام جامع تربیت بدنی و ورزش
۵۵ ۱۰-۲ آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
۵۷ ۱۱-۲ اداره کل تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۵۹ ۱-۱۱-۲ معاونت طرح و توسعه
۶۱ ۲-۱۱-۲ برنامه توسعه ورزش دانشگاه‌ها (اهداف، راهبردها، راهکارها و عناوین فعالیتها)
۶۲ ۱-۲-۱۱-۲ اهداف اختصاصی توسعه ورزش دانشگاه‌ها
۶۲ ۲-۲-۱۱-۲ راهبردها توسعه ورزش دانشگاه‌ها
۶۳ ۳-۲-۱۱-۲ راهکارهای اجرایی تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌ها
۶۵ ۴-۲-۱۱-۲ وضعیت ورزش دانشگاهها

۱۲-۲- تحقیقات انجام شده در داخل کشور ۶۹

۱۳-۲- تحقیقات انجام شده در خارج از کشور ۷۱

فصل سوم- روش‌شناسی تحقیق

۱-۳- مقدمه ۷۵

۲-۳- روش تحقیق ۷۵

۳-۳- جامعه آماری ۷۵

۴-۳- نمونه آماری ۷۵

۵-۳- روش نمونه‌گیری ۷۶

۶-۳- روش جمع‌آوری داده‌ها ۷۶

۷-۳- ابزار تحقیق ۷۷

۸-۳- روایی و پایایی ۷۸

۸-۳- روش آماری ۸۰

فصل چهارم- یافته‌های تحقیق

۱-۴- مقدمه ۸۲

بخش آمار توصیفی ۸۲

۲-۴- توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های تحقیق ۸۲

۱-۲-۴- نمونه‌های تحقیق ۸۲

۲-۲-۴- جنسیت ۸۳

۳-۲-۴- مدرک تحصیلی ۸۴

۴-۲-۴- میزان تحصیلات ۸۵

۵-۲-۴- گروه سنی ۸۵

۶-۲-۴- سابقه خدمت ۸۶

۳-۴	آزمون بررسی مناسب بودن سئوالات (چشم انداز، مأموریت، اهداف بلند مدت، قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها) .. ۸۸
۴-۴	۴-۴-۴ تدوین چشم انداز توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران..... ۸۹
۴-۵	۴-۵-۴ تدوین بیانیه مأموریت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران..... ۹۱
۴-۶	۴-۶-۴ تعیین اهداف بلندمدت توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاههای دولتی شهر تهران بزرگ ۹۳
۴-۷	۴-۷-۴ تحلیل وضعیت موجود توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۵
۴-۷-۱	۴-۷-۱-۱ شناسایی نقاط قوت و ضعف توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران..... ۹۵
۴-۷-۲	۴-۷-۲-۲ ماتریس ارزیابی عوامل داخلی توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ (IFE)..... ۹۸
۴-۷-۳	۴-۷-۳-۳ شناسایی فرصت ها و تهدیدهای توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۰
۴-۷-۴	۴-۷-۴-۴ ماتریس ارزیابی عوامل خارجی توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ (EFE)..... ۱۰۳
۴-۷-۵	۴-۷-۵-۵ ماتریس داخلی و خارجی (IE) توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ .. ۱۰۵
۴-۸	۴-۸-۸ بررسی وضعیت موجود و مطلوب توسعه فضاهای ورزشی دانشگاههای دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۷
۴-۹	۴-۹-۹ تدوین استراتژی های توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ براساس مدل SWOT ۱۱۰

فصل پنجم-بحث و نتیجه گیری

۵-۱	۵-۱-۱ مقدمه ۱۱۶
۵-۲	۵-۲-۲ خلاصه تحقیق..... ۱۱۶
۵-۳	۵-۳-۳ نتایج تحقیق ۱۱۷
۵-۳-۱	۵-۳-۱-۱ نتایج توصیفی..... ۱۱۸
۵-۳-۲	۵-۳-۲-۲ نتایج استنباطی ۱۱۹
۵-۴	۵-۴-۴ پیشنهادات برخواسته از پژوهش..... ۱۳۶
۵-۵	۵-۵-۵ پیشنهادات برای پژوهش های آینده..... ۱۳۷
	فهرست منابع و ماخذ ۱۳۹

فهرست جداول

- جدول ۱-۲- دوره محصول گرایی، ویژگی ها و گرایش های آن ۱۳
- جدول ۲-۲- دوره بازارگرایی، ویژگی ها و گرایش های آن ۱۴
- جدول ۳-۲- دوره فرا صنعتی، ویژگی ها و گرایش های آن ۱۴
- جدول ۴-۲- مقایسه مشخصات گرایش های اصلی برنامه ریزی ۱۶
- جدول ۵-۲- مقایسه انواع برنامه ها ۱۸
- جدول ۶-۲- ماتریس سوات ۳۶
- جدول ۷-۲- تفاوت برنامه ریزی استراتژیک با برنامه ریزی بلندمدت ۴۰
- جدول ۸-۲- چشم انداز و راهبردهای مطالعات تفصیلی در برخی از بخش های سند راهبردی نظام جامع تربیت بدنی و ورزش کشور ۵۲
- جدول ۹-۲- مساحت و سرانه ورزشی کل کشور در صورت تکمیل پروژه های دردست احداث به تفکیک استان ۵۳
- جدول ۱۰-۲- آمار و اطلاعات اماکن ورزشی موجود و در دست احداث استان تهران به تفکیک شهرستان ۵۴
- جدول ۱۱-۲- وظایف (مرتبط با فضاهای ورزشی) واحدهای تحت پوشش معاونت طرح و توسعه ۶۱
- جدول ۱۲-۲- نمایه برنامه های واحد اماکن و فضاهای ورزشی دانشگاه های کشور در سال ۸۹ ۶۵
- جدول ۱۳-۲- مساحت فضاهای ورزشی در بخشهای مختلف ۶۸
- جدول ۱-۳- نمونهی آماری پژوهش ۷۶
- جدول ۲-۳- میزان پایای محاسبه شده در هریک از پرسشنامه ها از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۷۹
- جدول ۱-۴- توزیع درصدی نمونه های تحقیق ۸۳
- جدول ۲-۴- شاخص کیفیت اندازه گیری KMO برای سئوالات مربوط به چشم انداز، ماموریت، اهداف، قوتها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۸۸
- جدول ۳-۴- آزمون فریدمن جهت بررسی یکسان بودن اولویت بندی چشم انداز توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۰
- جدول ۴-۴- رتبه بندی چشم انداز توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۰

جدول ۴-۵- آزمون فریدمن جهت بررسی یکسان بودن اولویت بندی ماموریت توسعه فضاهای ورزشی

دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۱

جدول ۴-۶- رتبه بندی ماموریت فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۲

جدول ۴-۷- آزمون فریدمن جهت بررسی یکسان بودن اولویت بندی اهداف توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های

دولتی شهر تهران بزرگ ۹۴

جدول ۴-۸- رتبه بندی اهداف بلند مدت توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۴

جدول ۴-۹- آزمون فریدمن جهت بررسی یکسان بودن اولویت بندی نقاط قوت و ضعف توسعه فضاهای ورزشی

دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۵

جدول ۴-۱۰- رتبه بندی نقاط قوت توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۶

جدول ۴-۱۱- رتبه بندی نقاط ضعف توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۹۷

جدول ۴-۱۲- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) ۹۹

جدول ۴-۱۳- آزمون رتبه ای فریدمن جهت بررسی یکسان بودن رتبه بندی فرصت ها و تهدیدها ۱۰۱

جدول ۴-۱۴- رتبه بندی فرصت های توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۱

جدول ۴-۱۵- رتبه بندی تهدیدهای توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاههای دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۲

جدول ۴-۱۶- ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) ۱۰۴

جدول ۴-۱۷- ماتریس SWOT ۱۱۱

فهرست اشکال

شکل ۲-۱- تقسیم بندی چشم انداز ۲۶

شکل ۲-۲- فرآیند مدیریت استراتژیک ۳۷

شکل ۲-۳- ساختار اداره کل تربیت بدنی ۵۸

شکل ۴-۱- ماتریس داخلی و خارجی توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاههای دولتی شهر تهران ۱۰۶

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۲- دانشجویان تحت پوشش در فعالیتهای درون دانشگاهی، همگانی و منطقه ای (نفر) ۶۵
- نمودار ۲-۲- تعداد دبیران انجمن های ورزشی دانشجویی (نفر)..... ۶۶
- نمودار ۳-۲- متراژ فضاهای ورزشی احداثی، تجهیز شده و تکمیلی (متر مربع) ۶۶
- نمودار ۴-۲- سرانه فضای ورزشی دانشگاه ها (مترمربع به ازای هر نفر)..... ۶۷
- نمودار ۵-۲- سرانه بودجه ورزش دانشجویان (ریال)..... ۶۷
- نمودار ۶-۲- سرانه فضای ورزشی سرپوشیده دانشگاه های دولتی غیروابسته (مترمربع به ازای هر نفر) ۶۸
- نمودار ۱-۴- توزیع درصدی جنسیت نمونه های تحقیق..... ۸۴
- نمودار ۲-۴- توزیع درصدی مدرک تحصیلی نمونه های تحقیق..... ۸۴
- نمودار ۳-۴- توزیع درصدی میزان تحصیلات نمونه های تحقیق ۸۵
- نمودار ۴-۴- توزیع درصدی گروه سنی نمونه های تحقیق..... ۸۶
- نمودار ۵-۴- توزیع درصدی سابقه خدمت کلی ۸۷
- نمودار ۶-۴- توزیع درصدی سابقه خدمت مرتبط با تربیت بدنی..... ۸۷
- نمودار ۷-۴- نمودار عنکبوتی به منظور نمایش وضع موجود و مطلوب نقاط قوت توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۸
- نمودار ۸-۴- نمودار عنکبوتی به منظور نمایش وضع موجود و مطلوب نقاط ضعف توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۸
- نمودار ۹-۴- نمودار عنکبوتی به منظور نمایش وضع موجود و مطلوب فرصتهای توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۹
- نمودار ۱۰-۴- نمودار عنکبوتی به منظور نمایش وضع موجود و مطلوب تهدیدهای توسعه فضاهای ورزشی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بزرگ ۱۰۹

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک و نقش آن در سازمان‌های امروزی بر کسی پوشیده نیست. لذا این پایان‌نامه به منظور تدوین برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بر اساس مدل *SWOT* تعریف شد. و جهت انجام آن در فصل اول به کلیات تحقیق، که شامل: بیان مساله، اهمیت و ضرورت، روش تحقیق، اهداف تحقیق، سئوالات تحقیق، جامعه و نمونه آماری، محدودیت‌ها و مفاهیم تخصصی خواهیم پرداخت. در فصل دوم به مبانی نظری تحقیق که شامل مطالبی در مورد برنامه‌ریزی، روش‌ها، گرایش‌ها و انواع برنامه‌ریزی استراتژیک و مباحث پیرامون آن، استراتژی و در نهایت مطالبی در خصوص چشم انداز ۱۴۰۴ کشورمان ایران، قانون برنامه چهارم توسعه، سند راهبردی نظام جامع ورزش، آموزش عالی، اداره کل تربیت‌بدنی و آمار و ارقام مربوط به آن خواهیم پرداخت. در فصل سوم به روش‌شناسی تحقیق که شامل روش تحقیق، جامعه و نمونه آماری، روش نمونه‌گیری، روش جمع‌آوری داده‌ها، ابزار تحقیق و روش آماری مورد استفاده را بیان خواهیم نمود. در فصل چهارم داده‌های تحقیق را در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی ارائه خواهیم نمود. نهایتاً در فصل پنجم به ارائه نتایج تحقیق و پیشنهادات خواهیم پرداخت.

تربیت‌بدنی و ورزش می‌تواند در تامین سلامت روانی و تندرستی نقش بسزایی ایفا کند (ایل‌کاه، ۱۳۸۵). با افزایش آگاهی بهداشتی جوامع مختلف و احساس نیاز برای انجام فعالیت‌های ورزشی، مردم بطور فزاینده به فعالیت جسمانی تمایل می‌یابند. با ایجاد نهضت آمادگی جسمانی، مردم سعی دارند تا سلامتی خود را با پرداختن به فعالیت‌های ورزشی حفظ و ارتقاء دهند. از اینرو در بین جوامع مختلف بخصوص کشورهای توسعه‌یافته گرایش جدیدی به انجام فعالیت‌های ورزشی در محیط‌های باز و پارک‌ها در بین شهروندان به چشم می‌خورد (سند راهبردی توسعه نظام جامع تربیت‌بدنی و ورزش، ۱۳۸۲). ورزش و تفریح علاوه بر سازمان اجتماعی و فضایی شهر، آهنگ زندگی تک تک شهروندان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. یک مکان ورزشی که برای فعالیت جسمانی، تفریح یا ورزش ساخته شده است، یک مکان اجتماعی حیاتی است که در هر جامعه‌ای به سلامت و رفاه عمومی افراد آن جامعه کمک می‌کند. به منظور حداکثر استفاده از این تجهیزات و اماکن در دسترس

بودن آن برای همه اقشار جامعه امری ضروری است (خواجوی، بلوریان، ۱۳۸۴). مسلماً مبادرت ورزیدن به هر امری نیاز به بستر و مکانی مناسب جهت شروع فعالیت دارد. اماکن ورزشی مناسب یکی از عوامل موثر در ارتقای کیفی اجرای فعالیت‌های ورزشی بشمار می‌رود. آمار و ارقام متفاوتی از منابع مختلف رسمی و غیر رسمی در خصوص سرانه فضاهای ورزشی موجود در کشور منتشر گردیده که هرکدام از آنها را اگر بخواهیم معیار سنجش قرار دهیم تفاوت فاحش و زیادی با معیارهای استاندارد جهانی داریم و در حقیقت این تحقیقات به یک نتیجه منتهی می‌گردد و آن سرانه بسیار پایین مکان‌های ورزشی در کشورمان است. راه چاره هم مسلماً فعالیت‌های عمرانی همراه با تخصیص بودجه‌های مناسب، زمان بعدی معین، برنامه‌ریزی قوی، نظارت دقیق و پیگیری مداوم است (براهیمی، ۱۳۸۷).

۱-۲- بیان مساله

باتوجه به اهمیت توسعه فضاهای ورزشی کشور بویژه در قسمت ورزش دانشگاهی بعنوان بخشی از جامعه علمی کشور، لزوم برنامه راهبردی در این بخش از توسعه ورزش بایستی مورد توجه قرار گیرد. برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژی از مهمترین ارکان سیستم‌های مدیریت در سازمان‌ها می‌باشد. بررسی عوامل درونی و بیرونی بخش مهمی از برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک است. چرا که فرآیند مدیریتی هر سازمانی متأثر از فرآیند تعامل آن با محیط بیرونی است (هانگر، دیوید جی، ویلن، توماس ال، ۱۳۸۱). ماتریس نقاط قوت^۱، نقاط ضعف^۲، فرصت‌ها^۳ و تهدیدها^۴ یکی از الگوهای معروف برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک می‌باشد. (SWOT) تحلیلی منظم برای شناسایی عوامل درونی (نقاط ضعف و قوت) و عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدات) هر شرکت و سازمانی است و در ارائه و تدوین یک استراتژی که بهترین تطابق و تعامل بین این عوامل را ایجاد نماید توانمند است. در این الگو سعی می‌گردد تا با شناخت روندهای محیطی یک نظام، تشخیص تهدیدات و

1 - Strengths
2 - Weaknesses
3 - Opportunities
4 - Threats

فرصت های محیط خارجی^۱ و نیز با شناخت نقاط قوت و ضعف محیط داخلی^۲، استراتژی های مناسب را جهت استفاده از فرصت ها و آماده شدن برای برطرف کردن تهدیدات با توجه به نقاط قوت و ضعف داخل نظام تدوین و اجرا نمود. از این دیدگاه این الگو یک استراتژی است که قوت ها و فرصت ها را به حداکثر و ضعف ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می رساند (فیض، ۱۳۸۵).

تدوین و اجرای برنامه ریزی استراتژیک در توسعه فضاهای ورزشی موجب ایجاد نگرش بلندمدت در مدیران شده و به تحقق آینده ای مطلوب و آرمانی کمک می کند. بدون برنامه استراتژیک و توجه به مسائل داخلی و خارجی توسعه فضاهای ورزشی، برنامه ریزی از حالت واقع بینانه بودن خارج می شود و عملاً کارساز نخواهد بود (طیبی، ۱۳۸۳). در نتیجه جهت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران، نیاز به برنامه ریزی پاسخگو به شرایط پیچیده و به تناسب نیازهای جامعه کاملاً مشهود است که در این میان تعیین چشم انداز، اهداف بلندمدت و همینطور ارائه راهبردهای توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران می تواند مقدمات طراحی الگوی ملی اثربخش را برای توسعه فضاهای ورزشی فراهم آورد و لذا محقق درصدد است به سئوالات زیر پاسخ دهد:

۱- وضعیت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران از لحاظ شاخص های مرتبط با برنامه ریزی استراتژیک چگونه است؟

۲- شاخص های تدوین برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران چیست؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از ابزارهای مهم جهت رشد و توسعه پایدار چه در بعد ورزش همگانی و چه در بعد ورزش قهرمانی وجود اماکن و فضاهای ورزشی مناسب می باشد. بنابراین از آنجائیکه ورزش می تواند نقش قابل توجهی در پاسخگویی به جنبه های فردی (جسمی و روانی) و فراهم کردن زمینه های لازم در خصوص حیات جمعی

1 - External Environment

2 - Internal Environment

شهروندان داشته باشد، اماکن و فضاهای ورزشی بعنوان یکی از مهمترین ارکان رشد و توسعه ورزش می‌باشند (یزدپناه، ۱۳۸۴). متأسفانه همواره یکی از انتقاداتی که به برنامه‌ریزان مدرن برای توسعه اجتماعات جدید وارد است این است که پیش بینی لازم برای تامین تسهیلات ورزشی - تفریحی به عمل نمی‌آید یا اینکه در اولویت آخر قرار می‌گیرند (جلالی‌فراهانی، ۱۳۸۸). در کشور ما نیز آمار و ارقام بدست آمده از منابع (رسمی و غیررسمی) در خصوص سرانه ورزشی نشان می‌دهد که تفاوت فاحشی با معیارهای استاندارد جهانی داریم و مسلماً باید در پی احداث اماکن ورزشی جدید باشیم (کاشف، ۱۳۸۸). بنابراین با توجه به اهمیت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بعنوان نمونه علمی و قابل بررسی کوچکی از فضاهای ورزشی کل کشور، بررسی وضعیت موجود و تدوین استراتژی جهت بهبود وضعیت آن بدیهی بنظر می‌رسد.

تحلیل محیط خارجی و داخلی، شناسایی و ارزیابی عوامل استراتژیک چهارگانه - شامل فرصت‌ها و تهدیدات محیط خارجی و نقاط قوت و ضعف داخلی - یکی از ارکان اساسی برنامه‌ریزی استراتژیک و نخستین گام جهت تدوین استراتژی‌ها می‌باشد (علی‌احمدی، ابراهیمی، سلیمانی ملکان، ۱۳۸۳).

مقصود از «فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی» رویدادها و روندهای موجود در محیط خارجی سازمان است که می‌توانند در آینده به میزان زیادی به سازمان منفعت یا زیان برسانند. فرصت‌ها و تهدیدها، خارج از کنترل یک سازمان بوده و از اینرو به عوامل خارجی یا برون‌سازمانی تعبیر می‌شوند. از سویی دیگر «نقاط قوت و ضعف داخلی» در زمره فعالیت‌های درون‌سازمانی و قابل کنترل قرار گرفته و ممکن است سازمان آن‌ها را به نحوی مطلوب و ایده‌آل و یا به شکلی ضعیف انجام داده و مدیریت نماید (دیوید، فرد آر، ۱۳۸۶).

اصل اساسی برنامه‌ریزی استراتژیک این است که سازمان‌ها باید برای بهره‌جستن از فرصت‌های خارجی و پرهیز از اثرات ناشی از تهدیدات خارجی یا کاهش آن‌ها، در صدد تدوین استراتژی‌های مقتضی و مورد نیاز برآیند. همچنین از دیگر فعالیت‌های اصلی و ضروری اساسی برنامه‌ریزی استراتژیک این است که نقاط قوت و ضعف دوایر و واحدهای سازمان را شناسایی و آن‌ها را ارزیابی نماید. بدین ترتیب شناسایی و ارزیابی عوامل استراتژیک خارجی و داخلی، می‌تواند موفقیت سازمان را تضمین نماید (کاوه، صبور طینت، ۱۳۸۷).

۴-۱- روش تحقیق

این تحقیق بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی است و برحسب روش های گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی می باشد که برای جمع‌آوری داده ها و نظرات صاحب‌نظران ورزشی از پرسشنامه‌ها و نظرسنجی در این زمینه استفاده شد و با بررسی وضعیت موجود و ترسیم وضعیت مطلوب توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران در حیطه مطالعات استراتژیک انجام می شود.

۵-۱- اهداف تحقیق

۱-۵-۱- هدف اصلی

هدف اصلی تحقیق «تدوین برنامه استراتژیک توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس مدل *SWOT*» می باشد.

۱-۵-۲- اهداف ویژه

- ۱- تدوین بیانیه چشم انداز توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۲- تدوین بیانیه ماموریت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۳- تدوین اهداف بلندمدت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۴- شناسایی قوت ها و ضعف های توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۵- شناسایی فرصت ها و تهدیدهای توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۶- شناسایی وضعیت موجود و مطلوب توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران
- ۷- ارائه استراتژی توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

۱-۶- سئوالات تحقیق

- ۱- چشم انداز توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۲- ماموریت فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۳- اهداف بلند مدت توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۴- قوت ها و ضعف های توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۵- فرصت ها و تهدیدهای توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۶- وضعیت موجود و مطلوب توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟
- ۷- استراتژی های توسعه فضاهای ورزشی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چیست؟

۱-۷- جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری این طرح شامل اساتید حوزه مدیریت ورزشی دانشگاه‌های دولتی تهران، مدیران گروه‌های تربیت‌بدنی و فوق‌برنامه دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، کارشناسان شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی و کارشناسان تربیت بدنی وزارت علوم و تحقیقات و فناوری می باشد.

۱-۸- محدودیت های تحقیق

- ۱- کمبود منابع و تحقیقات در زمینه مرتبط با موضوع تحقیق.
- ۲- نبود اطلاعات برخی از فضاهای ورزشی که این امر موجب می شود به انجام کار میدانی جهت جمع‌آوری اطلاعات که وقت‌گیر می‌باشد.
- ۳- به طور کلی تدوین چشم انداز در برنامه‌ریزی استراتژیک مقوله‌ای است که دانش عمومی نسبت به آن بسیار محدود است لذا اغلب افراد در ارزیابی‌های خود نظرات شخصی را دخیل می سازند.